

รูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด

The Instructional Leadership Development Model of School Principals Under the Provincial Administrative Organization

อภิวัฒน์ โสมมา, พงษ์ศักดิ์ ทองพันธ์*, ประดิษฐ์ ศีลาบุตร**, สวัสดิ์ โพธิ์วัฒน์**

หลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน 2) สร้างและประเมินรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน และ 3) ประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน โดยระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน ระยะที่ 2 การสร้างและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าผู้นำทางการเรียนการสอน และระยะที่ 3 การประเมินประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าผู้นำทางการเรียนการสอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แบบสอบถามสภาพปัจจุบันภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน 2) แบบประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบและคู่มือรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน และ 3) แบบประเมินประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1. องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 17 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบที่ 2 การบริหารหลักสูตรการเรียนการสอน องค์ประกอบที่ 3 การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาศักยภาพของนักเรียนและ องค์ประกอบที่ 6 การนิเทศและการประเมินผลการปฏิบัติการสอน ผลวิเคราะห์องค์ประกอบโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนรองลงมาคือ ด้านการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพและด้านการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

2. ผลการสร้างและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก

3. ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า โดยรวมทั้ง 6 องค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุดเรียงลำดับผลการประเมินจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพของนักเรียนและการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนาก้าวหน้าผู้นำทางการเรียนการสอน

* ที่ปรึกษาหลัก

** ที่ปรึกษาร่วม

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the components and the indicator of the instructional leadership of school principals, 2) to build and adjust the instructional leadership development model of school principals and 3) to estimate the effect of the instructional leadership development model of school principals. The first period it is studying the components and the indicators of the learning the instruction leadership of school principals, the second period is building and adjusting the instructional leadership development model of school principals. Instruments used in this research is 1) the present status questionnaire of the instructional leadership of school principals, 2) assessment of suitability, possibility and benefits of model and the instructional leadership development model of school principals manual and 3) the effect assessment of the instructional leadership development model of school principals. Statistics used in data analysis is percentage, mean and standard deviation.

The findings of the research were as follows:

1. Components and indicators of the instructional leadership of school principals consisted of 6 components and 17 indicators; namely the first component is specifying the change direction, the second component is learning curriculum administration, the third component is building the atmosphere and culture that has contributed the learning, the fourth component is developing the teacher to be professional teachers, the fifth component is developing students' potentials and the sixth component is supervision and assessment of teaching and the results of component analysis generally being at the high level, when have classified it as each part being at the high level of all parts. As for the part having the most average is students' potential development, the second is developing the teachers to be professional teachers and building the atmosphere and culture that has contributed the learning.
2. Results of building and adjusting of the instructional leadership development model of school principals found that there were suitability, possibility and benefits being at the high level.
3. Results of estimating the effect of the instructional leadership development model of school principals found that generally of 6 components were at the highest level, arranging the results of estimation from abundantly to little ; namely the third component, building the atmosphere and culture that has contributed the learning, the fifth component is developing students' potentials and the fourth component is developing the teachers to be professional teachers.

Keyword: The Instructional Leadership Development Model

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ถือเป็นสังคมที่ต้องอาศัยสังคมฐานความรู้ (Knowledge Based Society) และเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge Based Economic) การบริหารจัดการในทุกวิชาชีพ จำเป็นต้องปรับตัวอย่างมาก จึงจะนำไปสู่ความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้า การจัดและบริหารการศึกษาก็เช่นเดียวกันจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการดำเนินการจึงจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ที่ได้กำหนดรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาแนวใหม่ เพื่อนำไปสู่ความเจริญงอกงามของบุคคล สอดคล้องกับการพัฒนาในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555–2559) ประเทศไทยจะต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายนอกและภายในประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ และทิศทางใหม่ในยุคการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552–2561) เน้นการพัฒนาคุณภาพคนและระบบการบริหารจัดการสู่ระดับสากล กระทรวงศึกษาธิการจึงมุ่งเน้นปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบใน 4 ประเด็นหลัก คือ พัฒนาคอนไทยยุคใหม่ คุณภาพครูยุคใหม่ สถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่และคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552, น.1–10)

ความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้นผู้บริหารที่เป็นผู้นำน่าจะเป็นตัวแปรที่สำคัญอย่างยิ่ง คุณภาพและประสิทธิภาพทางการศึกษา มักแปรปรวนไปตามผู้นำเสมอ (รุ่ง แก้วแดง, 2546, น.21) ผู้บริหารสถานศึกษา จำต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนเป็นอย่างดี จึงจะสามารถพัฒนาและนิเทศการเรียนการสอน ตลอดทั้งการอำนวยความสะดวกให้แก่คณะครู (ธีระ รุญเจริญ, 2555, น.335) นอกจากนี้ต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล รู้จักแสวงหาความรู้เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโรงเรียน มุ่งพัฒนานักเรียนโดยมุ่งที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความเป็นเลิศทางด้านวิชาการของนักเรียนให้มีมาตรฐาน (Glickman, Gordan & Ross-Gordon, 2001, p.49) ดังนั้น หากมีผู้บริหารเป็นบุคคลที่เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถสูง สามารถสร้างความยิ่งใหญ่ที่ยั่งยืนแก่องค์กรด้วยคุณสมบัติที่ผสมผสานความอ่อนน้อมและมีความมุ่งมั่นในหลักการแห่งวิชาชีพนั้นก็หมายถึงเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพและสามารถบริหารองค์กรไปสู่ความสำเร็จด้วย

จากการศึกษารายงานสภากรรมการการศึกษาไทยในเวทีโลก ปี 2556 ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาของไทย พบว่า ปัญหาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สำคัญ คือ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาโดยภาพรวมต่ำกว่าประเทศอื่นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของนักการศึกษาของไทยหลายท่าน ดังเช่น สุวิมล โพธิ์กลิ่น (2549, น.72); นกตล ผดุงศรี (2550, น.1); สุภาภรณ์ กิตติรัชดานันท์ (2551, น.1) ที่พบว่า ปัญหาสำคัญของการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน คือ ให้ความสำคัญในงานวิชาการต่ำ ไม่ให้ความสำคัญกับงานการเรียนการสอนและสอดคล้องกับผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รอบสอง (พ.ศ. 2549–2553) มีโรงเรียนที่ไม่ได้มาตรฐานร้อยละ 65 ซึ่งปัญหาจากปัจจัยที่สำคัญคือ ด้านครูผู้สอน มาตรฐานที่ 9 โดยไม่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในมาตรฐานที่ 5 ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานในทุกรายวิชา (พัทธยา ชนะพันธ์, 2555, น.3)

โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะที่จำเป็นเพื่อสร้างองค์ความรู้พื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น แต่จากผลการประเมินความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนและผลการประเมินคุณภาพมาตรฐานโรงเรียน พบว่าคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนยังไม่ได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน ยังประสบปัญหาและอุปสรรคที่สอดคล้องกับระดับชาติหลายประการ โดยระดับปฐมวัยนักเรียนมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมอยู่ในระดับสูง แต่ด้านสติปัญญาต่ำกว่าระดับอื่นๆ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติในปีการศึกษา 2556 ในหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 จะต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน (กองการศึกษา, 2555, น.49)

จากความสำคัญ สภาพปัจจุบันและปัญหาดังกล่าวให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและเนื่องจากการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สามารถเลือกศึกษาจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดใดก็ได้ ครั้งนี้จึงเลือกศึกษาองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน
2. เพื่อสร้างและประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน
3. เพื่อประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างใช้ศึกษาในระยะที่ 1 ประชากรของการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 39 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายบริหารงานวิชาการ จำนวน 41 คน และครูผู้สอน จำนวน 967 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 1,047 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ตัวแทนของประชากรประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 39 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายบริหารงานวิชาการ จำนวน 27 คน และครูผู้สอน 219 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 285 คน

2. ด้านเนื้อหา

2.1 องค์ประกอบของภาวะผู้นำ ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลง 2) ด้านการบริหารหลักสูตรการเรียนการสอน 3) ด้านการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4) ด้านการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ 5) ด้านการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนและ 6) ด้านการนิเทศและการประเมินผลการปฏิบัติการสอน

2.2 รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) องค์ประกอบในการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน 4) ตัวชี้วัดความสำเร็จและ 5) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ

3. ด้านระยะเวลา

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนระหว่างเดือนสิงหาคม 2558 ถึงเดือนตุลาคม 2558

ระยะที่ 2 การสร้างและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2558 ถึงเดือนมีนาคม 2559

ระยะที่ 3 การประเมินประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2559 ถึงเดือนตุลาคม 2559

4. ด้านพื้นที่ ได้แก่ โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 39 โรงเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน

แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร และขั้นที่ 2 คือ การศึกษาสภาพปัจจุบันโดยสอบถามผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 39 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนฝ่ายบริหารงานวิชาการ จำนวน 27 คน และครูผู้สอน จำนวน 219 คน รวมจำนวน 285 คน

ระยะที่ 2 การสร้างและประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน

แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน และขั้นที่ 2 การพิจารณาความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน

ระยะที่ 3 การประเมินประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน

แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 การคัดเลือกโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย และชั้นที่ 2 การดำเนินการและประเมินประสิทธิผล ผู้วิจัยได้นำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน และครูจากโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายที่นำรูปแบบไปทดลองใช้ จำนวน 118 คน รวมจำนวน 121 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามสภาพปัจจุบันภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน
2. แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบและคู่มือรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน
3. แบบประเมินประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน

ผลการศึกษา พบว่า ประกอบด้วย องค์ประกอบหลักจำนวน 6 องค์ประกอบ ตัวบ่งชี้จำนวน 17 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ 3) การเป็นผู้ได้รับความนับถือ ศรัทธา องค์ประกอบที่ 2 การบริหารหลักสูตรการเรียนการสอน ประกอบด้วย 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมในการจัดทำหลักสูตร 2) การจัดทำหลักสูตร 3) การวางแผนการใช้หลักสูตร 4) การนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติและ 5) การประเมินการใช้หลักสูตร องค์ประกอบที่ 3 การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และ 2) การสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การส่งเสริมการพัฒนาตนเองและ 2) การพัฒนาวิชาชีพครู องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาศักยภาพของนักเรียน ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การส่งเสริมครูในการจัดการเรียนการสอน 2) การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน และ 3) การส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ และองค์ประกอบที่ 6 การนิเทศและการประเมินผลการปฏิบัติ การสอนประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การนิเทศการจัดการเรียนการสอนและ 2) การประเมินผลการปฏิบัติการสอน และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ และด้านการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ตามลำดับ ส่วนด้านการนิเทศและการประเมินผลการปฏิบัติการสอน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด รองลงมา คือ ด้านการกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลง และด้านการบริหารหลักสูตรการเรียนการสอน ตามลำดับ

2. ผลการสร้างและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน

รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนประกอบด้วย 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) ชุดการเรียนรู้ในการพัฒนา 4) วิธีการพัฒนา 5) ตัวชี้วัดความสำเร็จและ 6) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ โดยสร้างและปรับปรุงควบคู่กับคู่มือรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) องค์ประกอบในการพัฒนา 4) เงื่อนไขการนำคู่มือไปใช้ 5) เนื้อหาสาระและหน่วยการพัฒนา 6) วิธีดำเนินการและ 7) การประเมินประสิทธิผล โดยมีการประเมินรูปแบบและคู่มือรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนก่อนนำไปทดลองใช้ พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก

3. ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน

จากการทดลองใช้รูปแบบในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 3 โรงเรียน ตามคู่มือรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนและประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ ผลการประเมินโดยรวมทั้ง 6 องค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบ พบว่า อยู่ในระดับดีมาก 5 องค์ประกอบ เรียงลำดับผลการประเมินจากมากไปหาน้อย ได้แก่ องค์ประกอบที่ 3 การสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาศักยภาพของนักเรียน องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ องค์ประกอบที่ 6 การนิเทศและการประเมินผล การปฏิบัติการสอน และองค์ประกอบที่ 2 การบริหารหลักสูตรการเรียนการสอน ตามลำดับ ส่วนผลการประเมินอยู่ในระดับมาก 1 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ และตัวบ่งชี้จำนวน 17 ตัวบ่งชี้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัทธยา ชนะพันธ์ (2555, น.193-200) ที่ได้ศึกษารูปแบบภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 พบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน 2) ด้านการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) ด้านการกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลง 4) ด้านการนิเทศและประเมินผลการปฏิบัติการสอน 5) ด้านการบริหารหลักสูตรการเรียนการสอน และ 6) ด้านการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ โดยภาพรวมทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องมาจากได้มีการศึกษา ทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน อีกทั้ง สภาพตำแหน่ง อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งของกลุ่มตัวอย่างใกล้เคียงกันซึ่งแสดงว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนที่ปฏิบัติหน้าที่ ฝ่ายบริหารงานวิชาการและครูผู้สอนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นบทบาทและพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำทางการเรียนการสอน

2. ผลการสร้างและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน โดยรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) ขุดการเรียนรู้ในการพัฒนา 4) วิธีการพัฒนา 5) ตัวชี้วัดความสำเร็จและ 6) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ดำเนินการสร้างและปรับปรุงควบคู่กับคู่มือรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) องค์ประกอบในการพัฒนา 4) เงื่อนไขการนำคู่มือไปใช้ 5) เนื้อหาสาระและหน่วยการพัฒนา 6) วิธีดำเนินการและ 7) การประเมินประสิทธิผล โดยมีการประเมินรูปแบบและคู่มือรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน ก่อนนำไปใช้ทดลองตามสภาพจริง พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุริย์รัตน์ นนท์ตุลา (2555, น.280) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยผลการประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความมีประโยชน์ของแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากรูปแบบและคู่มือที่สร้างขึ้นมานั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหลักวิชาการ ได้องค์ประกอบที่เป็นมาตรฐานของรูปแบบสากลที่เป็นปัจจุบัน และอีกอย่างคือกระบวนการในการสร้างแบบมีหลายขั้นตอน ตั้งแต่การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ สู่การสร้างและปรับปรุงรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งล้วนเป็นผู้ที่มีความรู้และ

ประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนและได้ดำเนินการประเมินในทุกมิติ สามารถให้ข้อเสนอแนะที่นำไปสู่การปฏิบัติได้เป็นอย่างดีเมื่อนำไปใช้จริง

3. ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน จากการทดลองใช้โดยดำเนินการกับโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 3 โรงเรียน ตามคู่มือรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนและประเมินประสิทธิผลของรูปแบบ ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของลลิตา ซาเรืองเดช (2555, น.169–170) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผลการประเมินการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษานครพนม เขต 1 จำนวน 25 คน โดยผู้บริหารประเมินตนเองและประเมินโดยครูและประธานคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงหลังการประชุมปฏิบัติการแบบเข้มโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาก่อนและหลังการประชุมปฏิบัติการแบบเข้ม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรียะรัตน์ นนทสุลา (2555, น.280) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยผลการประเมินการใช้รูปแบบโดยรวมอยู่ในระดับคุณภาพดีมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากรูปแบบและคู่มือที่สร้างขึ้นมานั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหลักวิชาการ โดยกระบวนการในการสร้างรูปแบบมีหลายขั้นตอนตั้งแต่การศึกษาค้นคว้าประกอบและตัวบ่งชี้ วิเคราะห์ระดับในแต่ละองค์ประกอบสู่การสร้างและปรับปรุงรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งล้วนเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนและได้ดำเนินการประเมินในทุกมิติ สามารถให้ข้อเสนอแนะที่นำไปสู่การปฏิบัติได้เป็นอย่างดี เมื่อนำไปใช้จริง ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้รับการชี้แจงและทำความเข้าใจในการนำรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนไปใช้ มีการระบุเป้าหมายที่ชัดเจน ทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

องค์ประกอบภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนได้ข้อค้นพบและข้อเสนอแนะ สรุป ดังนี้

1.1 ด้านการกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลง

ตัวบ่งชี้ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่า การเป็นแบบอย่างทางวิชาการในการขับเคลื่อนนวัตกรรมที่เน้นองค์ความรู้ใหม่อยู่ในอันดับท้ายสุด ดังนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ สำหรับผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับกลยุทธ์การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เช่น การบริหารการเปลี่ยนแปลง การนำสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ทุกโรงเรียนในสังกัด มีทิศทางการเปลี่ยนแปลงที่เป็นเอกภาพ สอดคล้องกับนโยบายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดต่อไป

1.2 ด้านการบริหารหลักสูตรการเรียนการสอน

ตัวบ่งชี้ด้านการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ พบว่า การส่งเสริมให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อนักเรียนกลุ่มพิเศษ เช่น นักเรียนกลุ่มบกพร่องทางการเรียน นักเรียนพิการ เรียนร่วม เป็นต้น อยู่ในอันดับท้ายสุด ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อนักเรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย เช่น กำหนดให้ครูทำการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล ให้คัดกรองนักเรียนเพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นต้น

1.3 ด้านการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ พบว่า การระดมทรัพยากรจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย อยู่ในอันดับท้ายสุด ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายโดยการนำทรัพยากรจากภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมถึงวิทยากรท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ มาถ่ายทอดวิชาความรู้ เพิ่มความหลากหลายในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

1.4 ด้านการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ

ตัวบ่งชี้ด้านการส่งเสริมการพัฒนาตนเอง พบว่า การส่งเสริมให้ครูมีมาตรฐานการปฏิบัติงานรายบุคคล อยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนวางแผนเพื่อดำเนินงานจัดทำมาตรฐานและภาระงานของครู รวมทั้งประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐาน

1.5 ด้านการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน

ตัวบ่งชี้ด้านการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ พบว่า การส่งเสริมการใช้ระบบพี่เลี้ยงนักเรียน อยู่ในระดับต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบในการพัฒนาด้านการเรียนรู้ เช่น การจัดทำโครงการเยี่ยมบ้าน เยี่ยมชั้นเรียน โดยจัดให้นักเรียนรุ่นพี่คอยดูแลช่วยเหลือ ตัวหรือสอนแบบเร่งรัดในเนื้อหาวิชาที่รุ่นพี่ถนัดให้รุ่นน้องแบบตัวต่อตัวหรือแบบกลุ่ม เป็นต้น

1.6 ด้านการนิเทศและการประเมินผลการปฏิบัติการสอน

ตัวบ่งชี้ด้านการประเมินผลการปฏิบัติการสอน พบว่า การพัฒนาระบบการประเมินผลเทียบเคียงมาตรฐาน อยู่ในอันดับท้ายสุด ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาระบบการประเมินผลเพื่อนำสู่มาตรฐานของการปฏิบัติการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติสู่มาตรฐานอย่างมีคุณภาพต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารงานด้านงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

2.2 ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างขนาดของโรงเรียน โดยใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนนี้

2.3 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนในประเด็นเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกระดับดี-ดีมากกับโรงเรียนที่ผ่านการประเมินภายนอกระดับพอใช้-ดี

เอกสารอ้างอิง

กองการศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ. (2555). แนวทางการบริหารจัดการคุณภาพโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ: ศรีสะเกษการพิมพ์.

ธีระ รุญเจริญ. (2555). ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.

นภดล ผดุงศรี. (2550). ภาวะผู้นำทางการเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี หนองคาย และหนองบัวลำภู. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

พัทธยา ชนะพันธ์. (2555). รูปแบบภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต). ม.ป.ท.: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

- รุ่ง แก้วแดง. (2546). การประกันคุณภาพการศึกษา: ทุกคนทำได้ไม่ยาก. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- ลลิตา ชาเรืองเดช. (2555). รูปแบบการพัฒนากาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ดุชนิพนธ์ปริญญาการศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม:
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุภาภรณ์ กิตติรัชดานันท์. (2551). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน. (ดุชนิพนธ์ปริญญาโทการศึกษาดุชนิพนธ์). ม.ป.ท.: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุรรัตน์ นนท์ตุลา. (2555). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนา
หลักสูตรสถานศึกษา. (ดุชนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
อุบลราชธานี.
- สุวิมล โพธิ์กลิ่น. (2549). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัย
นเรศวร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561).
กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- Glickman, Carl, D., Gordon, Stephen P., and Ross-Gordon. Jovita M. (2001). *Supervision and
Instructional Leadership a Developmental Approach*. Boston MA: Allyn and Bacon.